

1715

6. Francinus, Dr. Christoph: De induciis et litteris combiales
oplocatas eorumdem hominis utriusque salutis
7. Guntlingius, Nicolaus Hieron: De febris venis.
8. Hoffmannus, Tridericus: De diætae vitæ multorum
morborum causa
9. Hoffmannus, Tridericus: Praxis Clinicam et comple-
tiosam morborum ex uteri vitæ . . . publice
dependet.
10. Hoffmannus, Tridericus: Praxis Clinicam morborum
in partum . . . publice examini videtur
11. Hoffmannus, Tridericus: De generatione febris.
12. Hoffmannus, Tridericus: De imprudenti medicatione
multorum morborum causa.
13. Hoffmannus, Tridericus: De vero universae medici-
nae principio
14. Lockhart, Dr. Christianus: De eo, quod Depositis,
animo depositis, salutare est.

- 15^{a et} Ludewig, Joannes Petrus : De primis fidei subsecutorum
imperialium.
- 16^{a et} Ludewig, Joannes Petrus : Differentias juris Romani
et Germanici in rebus, in Actionibus, ... respondet
2 8caest.
- 17^{a et} Ludovici, Jacobus Fredericus : De justice extra
acta utriusque adserente 2 8caest. 1715 et 1740
- 18^{a et} Ludovici, Jacobus Fredericus : De effectibus poenitentiae
et in civilibus et in criminalibus causis. 2 8caest.
1715 et 1740.
19. Schneider, Jo. Fridemann : De jure praesentivocis circa
venationem
20. Stahl, Georgius Benedictus : De complicationibus morborum.

am
i
cht.
e
u.
ca
m.

UNIVERSITÄT WÜRZBURG
SIMONTAE
DETECTIS
RECTORE MAGNIFICENTIS
DOMINO CAROLO
REGIA FRIDERICIANA
HISTO-BENNINGIO BOHMERS
KTSCHIVA

1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

21.
2. D. B. V.
DE

1715 G. 8

DIÆTÆ VITIO MULTORUM MOR- BORUM CAUSA,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
BORVSSIÆ PRINCIPE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, RELIQUA,

PRÆSIDE
FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU
publice disputabit
CHRISTOPHORUS Siebiger/
Alsted. Misa. Med. Practicus,

ad diem Septembris M DCC XV.

H. L. 2. C.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTOPH. ANDRÆÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

DIETHELM
MULLER
BOKUM CARSA

DOMINO CAROLO

FRIDERICO

P. DOCTOR CARSA

CHRISTOPH

THE

DISSERTATIO SOLENNIS MEDICA

DE

DIÆTÆ VITIO MULTORUM MORBORUM CAUSA.

§. I.

Orbos partim ex dietis, partim ex spiritu, quem attrahentes vivimus, fieri, præclare, admodum Hippocrates Lib. de nat. hum. §. 18. edisserit.

Etenim cuncta animantium corpora, ut vivant, nutriantur atque persistant, continuo opus habent triplici nutrimento, quorum primum est aer, alterum cibus, tertium potus. Sicut enim tria hæc elementa fluidum, solidum & humidum ad constitutionem omnium corporum, quæ in rerum natura consistunt, invicem mixta contribuunt: ita etiam, ut corpus humanum conservetur, nutriatur & vitales motus continuet, tenuissimo fluido, quod secundum Hippocratem movet & impetum facit, deinde solido, quod structuram & firmitatem corpori adfert, tum humido, quod nutritionem præstat & perpetua in circulum abeunte progressionem, omnem corruptionem avertit, opus habet.

A 2

Qua

Qua de causa nullus homo sine aere, sine cibo & sine potu vitam diu conservare, vel sano ac integro corpore esse potest. Quum vero aer, neque minus esculenta & potulenta, tum ratione indolis & temperaturæ, tum ratione facultatum & virtutis, mirum inter se diffideant; hinc omnino medicum & naturæ consultum oportet scire, quænam ex hisce tam ratione quantitatis, quam ratione temperaturæ, corpori nostro congrua vel incongrua aut aliena sint, ne noceant vel detrimentum quoddam atque exitium adferant.

§. II.

Quemadmodum vero magnum illud catholicum longe tenuissimum movens, aer, quando intemperie delinquit, vel alienis inquinamentis contaminatus est, celeriter ac promptissime nocet &, cum plures simul invadat, acutas & populariter grassantes ægritudines invehit: ita cibitas ac potus, quoniam permanentem ac diutius inhaerentem corpori materiam suppeditat, gignendis chronicis morbis maxime pabulum subministrat. Ut autem superiori dissertatione de vitiis, quæ ex aeris intemperie corpori nostro accedunt, dictum fuit: jam ad ea veniendum est, quæ nos alunt, id est cibum & potum. Hæc autem, sicuti secundæ valetudinis communia præsidia sunt: ita etiam morbis causas, easque remotas suggerunt. Igitur ad rem pertinet, horum proprietates & vitia exactius nosse.

§. III.

Equidem sanis omnia sunt sana, atque etiam nonnullos homines alimenta & copiosa & intemperata, sine ulla sanitatis offensa, terre posse animadvertimus. Sed tamen, cum naturæ mirum inter se differant & unum corpus altero robustius, altero imbecillius sit: hinc utique ali-

alimentoꝝ salubritas & insalubritas non in genere, ut indocti putant, sed secundum vires & naturam corporum æstimanda est. Quibus enim sanum & robustum corpus est, illi nec a copia, nec ab intemperie alimentoꝝ facile offenduntur, eo, quod vigore motuum & nimium facile vincatur ac subigatur & supervacaneum debite excernatur: quod vero minus obtinet in infirmioribus, ubi & nimium & intemperatum subsistit & morbum facit. In medicina enim illud perpetuo servandum & animo diligenter imprimendum est, quod nec medicamenta nec alimenta in se & sua natura proficua vel perniciosa censeri debeant, neque secundum suam activitatem, certum effectum semper habeant, sed demum bonam vel pravam operationem exserant, prout corpus ratione roboris solidorum, ac viarum & humorum conditione dispositum inveniant. Quo magis magnum illud paradoxon, homines quoad individua raro, inter tot occurrentes morbosas causas, ægrotare, facillima ratione solvi poterit, cum non una causa, sed plures simul & naturales & non naturales ad morbum, velut effectum, concurrere debeant. Notum itaque jam erit, hæc paulo subtilius agitare & exponere, quomodo nempe & in quibus subjectis & quos morbos alimenta tam esculenta, quam potulenta invenire ac producere possint.

§. IV.

Quemadmodum vero rectum est regula obliqui, ita ad sanitatem & integritatem corporis nostri, tanquam regulam cibi & potionis insalubritas æstimanda erit. Vigor videlicet omnium corporis nostri actionum & sanitas in eo merito poni debet, ut primo alimenta adsumta in ventriculo ac intestinis probe digerantur & dissolvantur

ur, atque utile ab inutilli sepatetur, hoc vero excernatur; deinde ut utilis succus ad sanguinem delatus, probeque mixtus cum eo, libero ac moderato solidorum motu per omnes corporis meatus ac canales propellatur & per diversa emunctoria alienum & supervacaneum excernatur, quo fit, ut non modo corpus bene nutriatur, sed & vigor omnibus actionibus accedat.

§. V.

Quapropter primo ea insalubria nobis dicantur alimenta, quæ ventriculi & intestinorum virtutem ac motum peristalticum, quo alimentorum resolutio & superfluum egestio celebratur, labefactant vel destruunt. Deinde alimenta minus salubria ea censenda esse arbitramur, quæ sanguinis liberum per omnes meatus progressum ac transitum præpediunt & inutilium atque supervacaneorum excretionem sufflaminant: hinc enim plethora, cruditates, obstructions, impuritates plurimorum morborum procreatrices resultant. Primum itaque quod attinet ad ciborum quantitatem, eam utique & naturæ inimicam esse & morbum facile proferre adserimus. Præclare enim non minus, quam vere *Hippocrates Sect. II. aph. 4.* prædidit: *neque satietas neque aliud quidquam bonum est, quod natura modum excedit.* Et *aph. 17. Sect. II.* clarius id exprimit, cum ait: *ubi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit.* Et optime *Celsus Lib. I. Cap. II. p. 28.* ubi ad cibum ventum est, *nunquam utilis est voracitas.* Recte itaque ciborum exsuperantia & nimia voracitas plurimorum morborum causa habetur: & pulchre *Fernelius in Parabol. Lib. I. Cap. XV. pag. 210.* perniciiosam admodum sentinam, abdomen insaturabile adpellat, quia omnium tum corporis, tum animi vitiorum
 fons

foas atque origo est, ut non minus acute, quam facete intemperantia nutritrix medicorum nominetur.

§. VI.

Neque vero tantum nimia ciborum cōpia sanitati officit, verum etiam, si quando nimia aviditate ingeritur. Laborant vero ejusmodi edendi intemperantia maxime pueri, adolescentes & juvenes, qui adhuc nutritione opus habent; ex temperamentis, qui complexionis sanguineae vel cholericae sunt, majori cum cupiditate cibos adsumunt, quam qui segnioris & phlegmaticae indolis sunt. Qui ex morbo revaluerunt, ordinario magna edendi cupiditate feruntur & nimis propere stomachum ciborum mole obruant. Simili intemperantiae vicio laborant quoque illi, qui diutius inedia vel fame pressi fuerunt, siquidem, ubi ad cibos accedunt, eos in magna copia & ingenti aviditate, non parvo ipsorum damno, ingurgitant. Non minus noxia ad edendum appetentia subinde, qui chronicis morbis detinentur, ferri solent. Ita ex hypochondriacis pathematibus afflicti, quartanarii quoque, melancholici, phthisici plerumque edaciores sunt. Idem vitium quoque infantes, qui vermibus laborant vel convulsivis insultibus fatigantur, corripit. Tali vero casu perquam necessaria & utilis in praxi est observatio, quod hujus generis morbi, quibus voracitas adjuncta est, difficillime medicina expugnentur, quia natura perpetuo novum onere alimentorum premitur, ut eo minus contra vim & causam morbi insurgere eamque subigere possit. Tacetum, quod nova semper cruditas proveniens, novum semper pabulum morbo subministrat. Multū vero ad edendi intemperiam & voracitatem sola aduetudo contribuit, unde, qui tribus vel quatuor vicibus die cibum sumere.

con-

conſueverunt, ſi hora inſtante vehementer eluriunt.

§. VII.

Plura vero & gravia damna ſunt, quæ ex nimio cibo & edendi aviditate corpori accedunt. Nam ubi cibi non bene maſticatione comminuti & cum ſaliva permixti, deſcendunt in ventriculum, non ſufficienter diſſolvuntur, unde crudus, nec laſis diſteſtus & attenuatus ad inteſtina fertur chylus, hinc ulteriori ibi fermentationi reſiſtens, flatibus materiam præbet, unde borborygmi, abdominis inflationes & tenſiones variaque tormenta conſequentur.

§. VIII.

In imbecillioribus, & qui non multo tempore à morbo ſanitatem receperunt, copioſe & cum nimia cupiditate ingeſtus cibus in ventriculo ſemidiſteſtus hæret, quem flatu implet, diſtendit, maximasque anguſtias & conatum ad vomendum efficit. Idem de puerperis ſentendum eſt, in quibus nimia cruditas adeo ventriculi robur perſiſtaticum enervat, ut ponderis inſtar, cum miſero aſpectu faciei, premat & noctes inſomnes faciat. Solet quoque multo crebrius in iis, qui modo e morbis & febribus convaluerunt, cibus male concoctus & crudus, lentore ſuo mucido, plicis & tunicis duodeni firmius adhæreſcere & febris lentæ, ſtomachalis, cardialgiæ, icteri, flatuum, ructuum materiam & cauſam ſuggerere. Femine teneriſſimæ & ſenſibiliſſimæ conſtitutionis gravidæ, vel quæ hyſtericis pathematibus patent, quando cibum copioſe vel nimis avide devorant, multas inde moleſtias, anxietates luunt ac patiuntur.

§. IX.

Nocet vero, quam maxime avidiſſime exceptus cibus

bus iis, qui enormes sanguinis profusiones passi sunt, ibi enim ventriculus, tono & robore destitutus, alimenta nec bene digerere, nec apte propellere potest, quare & cardialgiæ, angustix, anxietates, vertigines, dolores capitis & lenti calores subsequi solent. Vel si crudi succi nimium ad sanguinem & vasa feruntur, ob robur naturæ perditum hinc inde fiunt stagnationes, decubitus, viscerum infarctus, inferiorum partium tumores & via ad cachexiam & morbos chronicos panditur. Periculosissime vero in copia & cum ardore devoratus cibus nocet iis, qui in castris fame, assidua vigilia & nimio labore naturæ & ventriculi robur deperdiderunt, unde non potest non corrupta alimentorum massa in infirmo corpore & humoribus in putredinem pronis, graves malignas febres, sic dictas Hungaricas contagiosas progignere, quod sæpissime contingit, ubi milites ex castris in hibernis ad plenum vicium accedunt.

§. X.

Præterea tenerrimæ constitutionis infantibus copiosior lactis vel alimentorum ingestio admodum insensa est, utpote quæ, nimium ventriculi tunicas distendendo, aestuationes, cardialgias, angustias, anxietates provocat, à quibus malis egregie liberantur, quando ob sensibilitatem superfluum vomitu rejiciunt, quod sanitati infantum maxime proficit. Ubi vero natura languidior ac segnior est, lac coagulatum & crudum crustam villosam glutinoso suo lentore obstruit, glandulasque mesenterii tumidas reddit, unde atrophix, cachexix, & ingentis tensionis in abdomine origo fit. Nihil verò valetudinem in infantibus æque ac in adultioribus magis turbare solet, quam si alvo adstricta vel segnius procedente nimia lactis vel aliorum

rum ciborum copia accipitur. Difficilius enim, ob va-
 sillantem motum peristalticum, progreditur, sed in tenui-
 bus subsistens, accessu aliorum humorum ex sanguine, cor-
 rumpitur & exæstuationibus febrilibus, ventriculi inflatio-
 nibus, ructibus, in tenella vero ætate convulsionibus oc-
 casionem suppeditat. Nam quo liberior & minus obstru-
 ctæ est alvus, hoc minus cibus ingestus incommodo est;
 sicut etiam contra, alvo diutius adstricta, omnis nimia tari-
 etas valde periculosa est. Novimus aliquot exempla, ubi
 prægnantes, per alvum nihil reddentes, cibo paulo largius
 usæ, aliquoties iteratum abortum passæ fuerunt. Neq; alia ra-
 tione, nisi demto cibo & facta alvo laxiore fetû retinuerunt.

§. XI.

Plus vero periculi illud habet, quando cibi,
 etiam optime nutrientes & carniùm alimentosa juscula,
 cum vitello ovorum mixta, in continuis & acutis febribus,
 & maxime circa excretiones criticas, paulo largius exhi-
 bentur. Et, si quispiam in vitæ discrimen ægrum tali
 casu cibus conjicere potest, certe est alimentosus, eo quod
 eum naturæ sit oneri, eam in salutaribus excretionibus
 pessime turbet. Nocet vero quam maxime in acutis &
 malignis carniùm esus; quando quidem hæc facile putre-
 scunt & sic vim morbi, cujus natura in putredine residet,
 augment. Neque etiam sine ratione puerperis, quæ in pri-
 mis humoribus impuris scatent, carniola diæta interdici-
 tur. Et spectat huc Hippocratis aphorismus 10. Sect. 2.
corpora impura, quo magis nutritur, eo magis læseris. Vi-
 etus quoque lautus & plenus inimicus maxime est febril-
 bus, & ex tertiana simplici quam facile duplicem facit.
 Rectissime enim Hippocrates Sect. VII. aph. 67. *Si quis fe-
 bricitanti cibum dederit, quem sano exhibet, valenti robur,
 ægotanti morbus fit.*

§. XII.

§. XII.

In genere vero id observationem meretur, quod omnes valetudinarii & infirmi, item ienes, facile à copia alimentorum, præsertim si pravi succi fuerint & prompte in corruptionem abeant, lædantur. Siquidem hæc ipsa non modo placidum somnum impedit, sed & gravitatem corporis & capitis lassitudinem, catarrhum & dolorem in capite accersit. *Neque enim ulla causa, inquit, Sandfortius, Sect. IV. aph. 40. somnum magis interurbat, quam ciborum corruptela; id efficit sympathia, quæ est inter stomachum & cerebrum.* Non parum itaque refert scire, quinam homines imbecilli, quinam firmi & robusti sint. Quare optimam cautelam nobis reliquit *Celsus Lib. II. Cap. XVII. imbecilli homines rebus infirmis suis opus habent, mediocriter firmos media materia optime sustinet & robusti apta validissima est.*

§. XIII.

Verum enimvero non tantum cibus paulo copiosior & majori aviditate, quam par est, sumtus, ventriculo & primis viis molestus varia procreat mala, sed & cibus optime nutriens & probe temperatus, qui aptissimam chyli & sanguinis materiam continet, ubi in copia sumitur, universum corpus præter naturam afficit, multis gravibus & longis morbis pabulum præbendo. Dicimus non sine ratione optimum cibum, hoc est qui optimum & laudabilem præbet sanguinem ea mala procreare. Jam vero quænam ex omni alimentorum classe optimum nutrimentum & laudabilem sanguinem generent, intuebitur. Inter hæc vero primum merito locum obtinent carnes juniorum animalium, caro vitulina, bovina, agnina. Omnes enim hæc carnes coctione succum gelatinosum

sum reddunt, qui proxima sanguinis est materia. Quid enim aliud optime temperatus sanguis est, quam gelatina occluso & continuo calore rubedine tincta? quid aliud est is succus, qui solidas universi corporis nostri partes nutrit, quam gelatina, in quam etiam animantium partes, vel durissimæ, ossa & cornua longiori demum cœsione resolvuntur & manet hoc loco id verum, in quod quid resolvitur, ex eo etiam constat. Secundum locum inter alimenta, quæ bonum suggerunt sanguinem & optime nutriunt, frumenta & panificia sibi vindicant. Est enim ea natura ac indoles omnium seminum, ut temperie gaudeant dum ex partibus terreis, subtilioribus, mucidis & oleoso sulphureis probe mixta sunt, unde cum aqueo liquore trita & cocta ac emulsa albidum instar lactis liquorem constituunt. Quid vero aliud est chylus, quam lac, quo nihil ad alendam est præstantius. Ex quibus intelligi potest, plus alimenti esse in pane, quam in ullo alio, quare etiam solo pane & aqua vivere & sanus homo esse potest. Panis enim, qui ex seminibus tritici, filiginis vel hordei conficitur, facessit cum aqua in emulsionem sive optime temperatum chylum. Denique & ipsum lac animantium optime nutrit, corporaque robusta reddit, quemadmodum videmus in quibusdam firmis Helvetiæ populis, qui solo lacte vescuntur. Huic postea illa, quæ ex lacte parantur, ut butyrum & caseus succedunt, quæ cum pane mixta robur membræ adferunt; Eiusdem quoque generis sunt ova volucrum forbilia fluida, quæ ex optima alibili materia animantium constant. Imbecillius vero nutrimentum pisces omnis generis & ex vegetabilibus olera, radices, bulbi & herbæ continent.

§. XIV.

Equidem hæc omnia probe digesta & subacta in ventriculo sanguinem bonum & laudabilem ingenerant. Attamen si is abundantior, ex nimis largo & lauto victu, reditus fuerit, quantum noceat, exprimere vix possumus. Nam ejus copia fibras motrices cordis & vasorum admodum distendit eorumque robur, tonum ac systolen debilitat atque infringit, ut minus expedite & promte liquoris vitalis per universi corporis tubulos fiat cursus, quo imminuto inutilium partium secretio & excretio tardior quoque fiat necesse est. Quapropter decrescente solidorum pulsu ac impultu, corporis nativus calor, secundum veterum sententiam, quasi suffocatur, quemadmodum flamma lucernæ a multo oleo opprimitur. Decrescente quoque impulsu sanguinis & humorum conveniens fluiditas ac tenuitas decrescit, hinc spissiores ac crassiores facti, meatus viscerum obstruunt, viasque comprimunt, unde emunctoriorum tubulis clausis, impurum in sanguine remanet. Tum minore facto solidorum impulsu, sanguis in excrementitias partes, serum nempe salso-sulphuream minus per calorem resolvitur, sed potius ingens sanguinis & humorum in vasculoso genere fit accumulatio, qui status & habitus corporis nunquam tutus, sed suspectus & juxta aph. 3. Sect. I. sine mora solvendus est. Pulchre admodum & verissime hanc in rem Celsus Cap. II. Lib. II. Si plenior aliquis & speciosior & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet, que quia neque in eodem habitu subsistere neque ultra progredi possunt, fere retro quasi ruina quadam revolvuntur.

§. XV.

Illud autem magis attinet scire, non æque & promiscue

icue in omnibus tam facile bonum & laudabilem sanguinem redundare, sed hoc ipsum magis fieri in iis, qui habitu spongioso & laxiori præditi sunt, venas obtinent copiosas, & angustas, temperamento sunt sanguinei, vitæ sunt otiose & animi tranquilli, vino & spirituosos liquoribus delectantur. Neque ignorare oportet, feminas seniper alendo copiosiori sanguini plus esse idoneas, quam viros. Signa vero sunt repletionis ac nimie sanguinis redundantie, quando non modo habitus corporis turget, facies apparet colorata, sed & vasa, præsertim in partibus inferioribus, sanguine sunt distenta & inflata, & si quando motu corpus exercent, facile delassantur inque adscensu difficulter spirant. In quibusdam pruritus, præsertim in pedibus, excitatur. Neque vero semper in plethoricis facies rubet, quod tantum in sanguineis evenit, sed macilentiores sæpenumero faciem habent minus coloratam, vasa tamen valde sanguine distenta, quæ ideo principale repletionis signum exhibent. Nil vero plus ad generationem superflui sanguinis facit, quam quies seu motuum consuetorum intermissio, præclara enim sunt, quæ hac de re Hippocrates Lib. I. de diæta §. 1. perhibet: *homo edens sane esse non potest, nisi etiam laboret, contrarias enim inter se vires habent cibi & labores, labores enim ea, que insunt, consumere solent, cibi autem & potus ea, que evacuata sunt, explet, siquidem omnis motus & exercitatio corporis celeriore sanguinis per vasa efficit cursum & iter, unde fortior fit calor, quo magis illud, quod est gelatinosum in sanguine, in excrementitium serum dissolvitur. Et enim quam celeriter & vehementer auctus calor succos & pinguedinem corporis nostri consumere & obesos graciles reddere possit, febris continua documento esse potest.*

§. XVI.

Ex copia vero alimentorum sanguinis facta abundantia eos maxime fovet ac sustentat morbos, quos a plethora proficisci in superiori *dissertatione de ortu & causis morborum* exposuimus. Sunt vero ii morbi, qui ex plethora nascuntur, partim a spasmō & inæquali sanguinis circulo, partim ab atonia & a sanguinis stagnatione derivandi. In corporibus videlicet agilioris naturæ juvenibus & temperamentis sanguineo-choleericis sanguinis copia subsistens in abdominis visceribus, ad quæ portæ vena pertingit, facit fortiores stricturas, quæ illum cum impetu in pueris & adolescentibus ad caput, unde narium hæmorrhagiæ: in juvenibus ad pectus, unde hæmoptyles & anxietates & difficiles respirationes: ad ventriculi regionem, anxietates & quandoque cruentæ vomitiones vel ad uterum, unde menstruæ purgationes: in adultioribus viris ad anum, unde hæmorrhoides: in senioribus ad renes, hinc micitiones cruentæ proveniunt, pellunt. At si corpus propter male succedentes has salutare excretionem a supervacaneo sanguine non liberatur, tunc ipse decumbens, pro varietate locorum, molestissimas stagnationes, stases, dolores & inde subnascentes graves passionem concitat. Igitur in capite sunt exinde intolerabiles cephalagiæ & hemicranie melancholie, in ejus partibus exterioribus ophthalmie, odontalgie, dolores & tumores rheumatici, erysipelacei, otalgie: in pectore, si ferossior constitutio- nis homines fuerint, tusses & asthmata humida, rheumaticæ scapularum afflictiones, pleuritides spurie, in sanguineis & choleericis pleuritides, peripneumonia, opprestiones pectoris, cordis palpitationes, in regione ventriculi præcordiorum constrictiones, anxietates, flatulentie, cardiacæ.

diargiæ: in abdomine, colicæ convulsivæ, alvi adstrictio-
nes & hujus generis plura mala.

§. XVII.

In corporibus vero humidioribus & quæ naturæ ob-
fusioris & seignioris sunt, succorum & sanguinis redendan-
tia, in ætate senili affectus soporosos, paralytes, hemiple-
xias, apoplexias parit; in ætate vero juvenili, ab anno vi-
gesimo primo ad annum trigésimum quintum, præsertim
in sanguineis & qui habitus corporis sunt spongiosi in pe-
ctore phthises, tabes, apostemata, abscessus, vomicas,
exulcerationes, chronicas tusses, hæcicas producit. At
si copia sanguinis in abdominis visceribus stagnat eaque
infarcit, multos graves & longos morbos prognerat, si-
quidem ex hepate obstructo, infarcto & indurato icterus
flavus & niger, cachexiæ, leucophlegmatix hydropes
profluunt. Ex liene simili modo se habente ingentes e-
jus tumores, atrophix, vomitiones cruentæ & sanguinis
nigri per alvum ejectiones, quas atræ bilis nomine anti-
quitas venditavit, suboriuntur. In utero si subsistit, nec
purgatur bene copiosus sanguis polyposas in vasis majo-
ribus efformat concreciones, quæ ad frequentes abortio-
nes, enormes sanguinis per uterum profusiones, exulce-
rationes aditum præparant. Solent vero hujus generis
prava accidentia facile contingere in iis, quibus solennes
& alias consuetæ a natura factæ salutare sanguinis excre-
tionis subsistunt, cessant ac deficiunt: vel iis, qui sanguinis
adsuetas misiones per venarum sectiones, scarificationes
proficuas multo jam tempore intermiserunt, victum ta-
men & vivendi rationem non mutarunt. Quocirca in
periculoso admodum & ad morbos graves proclivi statu
femina, quibus ordinarii menses deficiunt vel quinquage-
nariæ,

narie; quando plane quiescunt versantur atque viri, quibus olim fluentes hæmorrhoides non amplius feruntur, simili periculo expositi sunt.

§. XVIII.

Gravida, quia in statu plethorico atque etiam cachymico consistunt, ex cessante sanguinis per uterum vacuatione pluribus, ut notum est, patent affectibus, qui nullam aliam habent originem, quam, quod nimis abundans in vasis sanguis, hinc inde varias congestiones & decubitus efficiat. Qui status tanto peior redditur, quanto plus gulæ & abdomini indulgent, corpus motu non exerceat & alvo dura ac obstructa laborant: præsertim si corpus habitudinis fuerit laxæ & spongiosæ. Ex quibus omnibus intelligi potest, quantum corpori noceat cibus etiam optimus in copia adsumtus, quomodo ille plethoram, fecundissimam morborum matrem, procreet & qua ratione plethoricus status, lauto & copioso victu continuato, semper in deterius, non sine sanitatis & vitæ periculo, collabatur.

§. XIX.

Plura itaque mala sunt, quæ ex ciborum & succorum abundantia in corpus humanum redundant: illud vero quam maxime adhuc debet considerari, quod status plethoricus, omnibus ferme morbis addat perniciem, atque difficiliorem, nisi mature solvatur, efficiat curationem. Graves animi affectus in corporibus, quæ plurimum sanguinis alunt, non parum habent periculi, eo quod accumulatus & cum vehementia ad quædam loca propulsus, profundas stases vel, quod peius, vasorum rupturas de facili funestas producit. Qua de causa etiam acerrimus plethoricis est inimicissimum. Dein attendenda & diligenti

genti constat observatione plus sanguine copioso præditos malis epidemicis esse obnoxios, quam ullos alios, quare ad grassantes febres suscipiendas valde sunt idonei, eo, quod insensibilis transpiratio læsa, graviorem noxam eorum succis, ipsique digestioni primarum viarum adfricet.

§. XX

Neque vero duntaxat optimus & copiose sumtus cibus nocet, sed quam maxime is, qui temperie destituitur, qua mirifice per omnia natura gaudet, siquidem ad succum, qui nos generat & qui nos nutrit, & partes corporis nostri constituit, nihil intemperati, nihil excessivi accedere debet, sed omnia, quæ eminenti facultate ac temperie donata sunt, e corpore, si in id admissa fuerint, debent excludi. Equidem corpori humano tametsi multa insint & amara & salia & dulcia, attamen ubi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta, tunc sanus est homo; ægrotat autem, dum horum quid minus aut amplius sit, aut separatur in corpore & non fuerit reliquis omnibus contemperatum, sicuti præclare & scite loquitur Hippocrates *Lib. de Nat. hum. §. 6.* Quare etiam cibi ingesti nobis incommodi sunt & intemperati nos lædunt, ut sunt nimis amari, falsi acidi, quemadmodum graviter, idem autor non minus ac vere *Lib. de vet. Medic. §. 24. & 25.* docet. Et, ut paucis rem explicemus: sicuti in genere omne excessivum; tam copia, quam qualitate: ita etiam alimentum corpori nostro est inimicum.

§. XXI.

Si quis vero secundum tres morborum classes, quas in superioribus adduximus, alimenta dispescere velit; non multum errabit. Videntur enim mihi quædam vel

vel nimia tenuitate partium sulphurearum & calidarum excedere, alia vero salino, acri & acido exsuperanti elemento partes nervosas & fibras corporis plus justo adficiunt, alia porro nimis compacta, immobili & terrestri substantia humorum fluiditati & progressioni adversantur. Primi generis quæ sunt, ad omnium febrium & caloris, qui præter naturam fit, generationem, multum facere videntur, ut sunt potus vinosi, spirituosæ aquæ sic dictæ vitæ, cibi nimium aromatibus, pipere, zingibere conditi. Alterius generis ea sunt, quæ fibrarum spasmos provocant, vel dissolutionem continui inferunt, ut sunt cibi nimis sale conditi, omniaque acida, acria, allio, cepis condita. Tertii generis sunt, quæ crassum generant sanguinem, minimosq; canales ac meatus obstruunt, qualia sunt frumenta, legumina, ut fabæ, pisa, lentes, grana milii, omnes marini pisces & cibi duri ac valde glutinosi. Denique solidorum relaxationem & robur deperdunt valde refrigerantia, crudis quæ succis abundant, ut sunt omnes fructus horæi, cucumeres, melones, mala persica, ficus, uvæ, cucurbitæ, omniaque dulcia & quæ facile fermentescunt; & hæc morbos ex imbecillitate toni & roboris provenientes eximie fovent atque sustentant.

§. XXII.

Maxime vero omnium quoad alimentorum intemperiem, respiciendum esse arbitror, primo ad ventriculi & intestinorum tonum & motum peristalticum, deinde ad sanguinis progressum & circulum, indeque dependentes salutiteras excretiones. Nam quicumque cibi vel potiones ventriculum ejusque tonum & intestinorum robur lædunt ac destruant, & quicunque porro sanguinis liberum progressum atque inutilium rerum excretionem remoran-

morantur: ea non tantum intemperata, sed & noxia censenda esse arbitror. Quapropter in alimentorum salubritate & insalubritate cognoscenda plus ad motum, quam ad materiam respiciendum esse existimaverim. Nam humorum circulo salvo & incolumi, & vigentibus excretionibus, nec quicquam intemperati facile nocet, quia secedit atque corpore expellitur.

§. XXIII.

Ex universa vero alimentorum classe nec ullum mihi videtur naturæ plus inimicum, & quod primarum viarum virtuti ac tono magis adversum sit, vitales motus ac excretiones magis turbando, quam excessivum acidum. Primo enim hoc ipsum in copia ingestum chyli elaborationem, quando particulas mucidas & oleosas præcipitat, impedit: deinde nihil tam promte coagulum sanguini & gelatinosis succis infert, quam acidum; quare ad obstructions viscerum atque humorum stagnationem multum omnino facit, eo, quod excessive acidum valde retardat excretiones, vasâ ac poros angustando, fibras constringendo. Quin etiam nihil æque acrimoniam bilis, quæ secundum naturam alvum stimulat, obtundit ac intestinales tunicas constringit, ac acidum, quod cum partibus ciborum terrestrioribus mixtum, austeram indolem acquirit. Neque, quod ad calculi tam renalis & vesicæ, quam ejus, qui in cystide fellea & ductibus hepaticis reperitur, nec non ad tophorum inter articulos generationem aptius existat, quam acidum, reperio: quia ferme omnis concretio nis tartaræ in corpore nostro causa est. Uterius, quid partibus nervosis & membranosis ipso acido inimicus esse potest, quando tenerrimas earum fibras, ad stricturas & crispaturas spasmodicas ac dolores disponit. Qui fontanellas in artubus

artubus gerunt, mox ab adsumto acido dolorem perfentiunt. Nutrices, quæ acidis delectantur, lac habent, quod facile tormina in infantibus fulcitat.

§. XXIV.

Igitur acidorum abusus vel maxime ad morbos chronicos, ad spasmos, ad infarctus viscerum disponit & solennes sanguinis per menses aut hæmorrhoides, quæ salutis & præsidio corpori sunt, vacuationes intercipit. Experiuntur id fere in dies femina, quæ nimium acetosis & acetariis delectari solent, ut etiam acetum quandoque sæpius hauriant, maximo suo periculo, quando in graves spasticas passiones incidunt. Et plerumque femina, insituto morborum scrutinio, fateri coguntur, se prima adolescentia vel etiam post hac nimium acidis cibis indulisse. Simili ratione in viris hypochondriaca affectio ex nimis acida & crassa diæta, atque intermisso motu corporis ac intempestiva animi fatigatione incunabula sua agnoscit; & nihil æque hypochondriacos offendere, quam acidam, usus ac experientia, omni futili speculatione superior, docet. Novi quosdam, qui a continuato acidorum vinorum abusu hypochondriacum malum sibi contraxerunt, tunicis intestinorum ab acido excessivo adeo corrosis, ut continuæ alvi dejectiones cum torminibus & flatulentis eos nunquam non fatigarent. Igitur & acidum exuperans hypochondriacam affectionem progignit; ejus quoque symptomata acerbiora reddit. Et notabile est, quod omnis generis etiam plane insipida in hypochondriacorum ventriculo acescant, tum, quod primarum viarum fermentalis succus acidissima celeri fermentatione non spirituosum, sed acidum reddat chylum, tum, quod ob alvi officium retardatum, ingestorum massa diuturna mora fortem acorem contrahat.

§ XXV.

Solet vero quam maxime acidum, prima in regione diutius oberrans, capiti esse noxium. Qua de re cum egregius locus apud *Martianum in Hippocratem pag. 382.* extet, placet ipsum inferere: *acidum in ventriculo existens vapores acres huc & illuc diffundit, quotidie observatur in iis, quibus acetum non est conveniens, quemadmodum etiam in illis, in quorum ventriculo cibi acescunt. Nam communiter talibus caput dolet, propter cerebri membranas, quæ ab acetoso vapore punguntur, idque huius humoris adeo proprium est, ut raro caput per consensum a ventriculo dolere invenias, quin acetosa in eo consistant; & qui epilepticis motibus sunt subiecti, symptomatibus hisce corripiuntur cum acetosa in ventriculo peccant: ita enim vomitiones subsequentes palam faciunt. Et ego observavi, quamplurimos podagricos ab eadem causa a doloribus corrigi consuevisse, liberatosque aut saltim mitigatos, ubi acetosa evomuisse, taceo mulieres cum variis uteri symptomatibus conflictatas, quæ a vomitu acetosorum e vestigio liberabantur.*

§. XXVI.

Solet vero acidum magna in copia primis in viis generari, primo ex nimio usu acetariorum, dein ex potu liberaliori vinorum, quæ multum acidi tartarei principii secum ferunt, ut sunt Rhenana, Mosellana, Franconica, Thuringica. Tum quoque frequentior fructuum horæorum usus, ut prunorum, fragorum, ribium, berberum, persicorum, malorum, pirorum, uvarum copiosissimum acidum, tam in primam regionem, quam in ipsum sanguinem invehit, siquidem hæc ipsa emineas acidum secum habent, quod maxime per fermentationem, quam in ventriculo subeunt, longe fortius fit. Id vero ructus, vomiti;

vomitus acidissimi, torsiones ventriculi & intestinorum, & albicantes feces satis manifesto produnt. Accidit vero non raro a dulcibus & fructibus nimia copia ingestis, ex occurſu bilis acris, præſertim in cholericis, fermentatione adjuvante tam corroſivam & causticam acridinem in ventriculo eique annexis intestinis generari, ut cholericæ inde passio sive creberrima sursum & deorsum dejectio cum periculo funestæ ventriculi inflammationis resultet. Quoniam vero ab adsumto acido tanta sæpius noxa observata fuit & contra ab iis, quæ substantia alcalina illud plane invertunt atque extinguunt, præsentissimum auxilium secutum fuit: hinc plures medicorum nostris temporibus eo processerunt, ut ab acido exuperante & variis vitiis inquinato ferme omnium morborum causas deducere ac derivare annisi fuerint. Alii vero, cum animadverterent nonnullos hominum, præſertim cholericæ constitutionis & vina acida & cibos aceto conditos & fructus horæos refrigerantes & subcidos impune terre posse, omne acidum plane insons & morbis inferendis inidoneum nimis propere declararunt: ita semper, proh dolor! in medicina ab uno extremo in alterum dilabimur. Nos vero in hisce dirimendis asserimus: omnino acidum & sua natura corpori nostro maxime esse inferens, dum fluidos humores facile coagulat, poros constringit, ut viscerum obstructions, excretionum retradationes & pessimæ impuritates inde proveniant. Multo magis vero hoc ad noxam inferendam idoneum est, si phlegmatici & melancholici, & qui corpus motu non exercent & spongiosæ carnis sunt, illud nimium assument. Ubi vero motu sanguinis tam intestino, quam progressivo intensiori, copia partium sulphurearum & biliolarum in sanguine est, corpus

pus quoque juvenile & motibus ac laboribus aduetum: tum utique acidam non tam facile nocebit, ut potius ad refrenandum nimium calorem medicinam præbeat. Atque adeo nihil perpetuum est in medicina, quod non respectu individuorum & circumstantiarum sit discernendum.

§. XXVII.

Consideratis ac prævisis jam iis vitiis, quæ ex intempestivo acidarum usu in corpus nostrum redundant, nunc descendimus ad victum nimis durum, crassum, salum, quo non modo ex leguminibus panem grossiorem, fabas, pisa, lentes, milium & quodcumque valentissimum habet alimentum, sed & omnes carnes sale conditas, indoratas & infumatas, præsertim pilces marinos, comprehendimus. Duplici vero ratione is victus peccare videtur, primo propter copiam salis, deinde propter compactam, duriorum, qua ejusmodi alimenta prædita sunt, substantiam. Equidem sal commune carniæ & ciborum optimum est condimentum, quando eorum digestionem egregie adjuvat, neque minus moderato suo stimulo omnium generis excretiones promovet; attamen ubi nimia quantitate sumitur corpori non potest non esse hostile, siquidem nullum sal sanguinis vel partium solidarum corporis nostri principia constitutiva ingreditur, sed potius omne adsumtum rursus emunctoria lubire & per alvum, sudorem, urinam penitus & plane debet excerni: id quod si minus obtingit, sed remanens vitales succos & maxime lympham temperatam & dulcem collutulat; tunc & humorum vitium & fibrarum læsio consequitur. Quæ de causa, qui nimium salitis vescuntur, neque ea per emunctoria aperta convenienter rejiciunt; in salas deflu-

xiones rheumatismos, dolores artuum & cutis exulcerationes, pustulas, ulcera, scabiem, herpetem, lepram perquam facile incidunt.

§. XXVIII.

Longe magis vero sal nocentum adfert corpori nostro, quando ejus copia cum cibus duris, crassi & viscidis facci, quos supra commemoravimus, ingeritur, utpote hi, generando crassum sanguinem & serum, viscerum obstructioni multum velificantur. Nam factio impeditio re sanguinis & humorum per vasa cursu atque itinere, & obstructis excretoriis vasculis, multæ excrementitiæ fordes salino-sulphureæ impuræ in succis remanent, quibus successive & tota humorum massa inficitur, & solidiorum textura læditur atque destruitur. Et hac ratione fit origo pessimi istius, septentrionalibus maxime regionibus & maritimis locis proprii & endemii mali scorbutici, cujus tanta est tyrannis, ut non tantum plures nationes adoriatur, sed ita corpus omnesque ejus partes destruat, ut vix una salva ac integra suo munere recte defungi possit. Fovetur autem quam maxime a victu ejusmodi duro, crasso, salino, cælo denso & humido, præcipue si corpora motu ac exercitatione carent & insuper spongiosæ tuerint habitudinis. Memoratu dignum est, quod in hoc malo sanguinis etiam color mutetur, utpote qui plumbeus & viridis solet esse, si e vena dimittitur, quod teste *Evangelino de Scorbuto* certum hujus morbi, etiam plebis iudicio, solet esse indicium, & quod observatur in omnibus crassiori cibo utentibus & qui cum hoc morbo diutius sunt conflictati.

§. XXIX.

Multum quoque ad impuritatem sanguinis & humorum

D

rum

rum augendam facit creber usus carnis suilla, tam recentis, quam sale conditæ. Etenim caro suilla, licet lapidissima, non facile tamen sine noxa adsumitur propter glutinosam ac viscidam, qua pollet, substantiam, qua facile nostræ carni adsimilatur & nimium nutrit ac poros ocludit. Nam constanter, qui humanas carnes inscienter gustarunt, referunt, quod porcinas sapore fuisse putaverint, ut habet *Foescæ de sanit. tuenda pag. 45.* Solet quoque perspiratio, teste *Sanctorio*, ab esu carnis suillæ impeditior fieri & omnes, qui vel ulcus vel vulnus in parte quadam solida habent, hujus carnis noxam mox percipere possunt. Sicuti vero & caro suilla & omnis dura, crassa & salsa dicta maxime nocet iis, qui vitæ sedentariæ sunt addicti, parum bibunt, frigido aeri corpus obijciunt: ita ejusmodi dicta iis, qui ipsi adsueti sunt, ventriculum habent robustum & labore corpus valide exercent atque humidum congruum debita in quantitate sumunt, minus infensa est, ut potius corpora duriora ac robustiora reddat.

§. XXX.

Quia vero ex cibo valde viscido, glutinoso ac duro ejusdem naturæ, nempe firmioris, sanguis generatur, hinc non duntaxat illos, qui ex obstructione enuncioriorum & impuritate proveniunt, morbos fovet, sed & ad graves & profundas inflammationes seu stases sanguinis, præsertim peripnevmonias disponit, quibus hac de causa septentrionales populi & maritima loca incolentes & qui duro hoc victu & pane grossiori gaudent, valde sunt obnoxii. Tandem etiam ad glutinosum sanguinem & qui obstructionibus & morbis ex impuritate favent, multum facienti cibi farinacei ex farina similaginea, triticea, ovis, saccharo, butyro præparati. si tamen si palato grati atque acce-

accepti sint, nihilominus ad obstructions & infarctus viscerum, & inde consequentes morbos multum contribuant. Extat hanc in rem egregius locus apud *Simon Pauli* in *quadripartito botanico* pag. 483. in quotidiana, inquit, vidus ratione, qui assiduo similagineo pane vescuntur, nec corpus laboribus validoque opere aliquo exercent, parum sibi consulunt, nam, cum palato morem gerunt, in varios morbos incurrunt, confestim enim illis jecur & lien obstruitur, nephriticis arthriticisque doloribus corripuntur, propter simile lentorem & dulcedinem, quibus confusaneus panis magis conducit, ob furfuris enim miscelam minus obstruit, faciliusque per abrum secedit atque hæc est una ex præcipuis causis, cur ditiores & magnates assiduis calculi & podagra doloribus vivant obnoxii. Ceterum memorandum hoc loco est, quod panis calidus ex furno extractus & devoratus multum detrimenti adferat & novimus quasdam feminas exinde flatulentas ventriculi & abdominis tensiones, ut hypochondriacas & hystericas crederes, fuisse consecutas. Et *Simon Pauli* l. c. meminit feminæ, quæ ineuntibus mensibus unum vel alterum panem similagineum ex furno extractum devoravit, quæ vix horæ spatium post lipothymia corripiebatur, dyspnœa & tandem intra octiduum orthopnœa fuit jugulata.

§. XXXI.

Inter hæc quæstio non minimi momenti occurrit: num dulcia, mellita, saccharata morbosa & corpori nostro inimica sint? nostra hac de re sic fert sententia, quod sicuti sanis omnia sunt sana, sic quando ipsos dulcia non tam facile lædunt, sed per congrua evacuatoria rursus e corpore expelluntur, infontia sunt. Aliter vero sese res habet cum corporibus infirmis, & quorum ventriculus ac

D 2

dige-

digestio vitio laborat & primæ sic dictæ viæ viscidis ac tenacibus humoribus repletæ sunt, ut ingens ibi fermentatio & aciescentia reperiatur: ubi hæc ipsa nunquam utilia, sed potius summe noxia observantur. In infantibus, quæ dulcia sunt, generationi & nutritioni vermium admodum favent, & quod serum vitiosum reddant, vel ex eo intelligi potest, quod a nimio dulcium usu dentes facile nigredinem & cariem contrahant. Præter ea experientia clarum est, quod dulcia jejuno sumta ventriculo, appetitum destruant & vim digestionis intringant, manifesto documento succum illum fermentalem & menstruaalem, qui alimenterum texturam intime solvit, horum efficacia multum debilitari. Et quod ventriculi ac intestinorum tonum dulcia solvere ac relaxare soleant, ex eo cognoscitur, quod non tantum a nimio eclegmatum & pectoralium dulcium usu sensus gravitatis in ventriculi regione enascatur, sed & alvus nimis laxa ac fluida reddatur. Quapropter experientia non minus quam ratione suffaltus *Celsus Lib. II. Cap. XXV. & XXVI.* prædulcia, mel quoque, mustum & mustum inter ea, quæ inflant, & quæ stomacho aliena sunt, refert. Deinde cum omnia dulcia facile, ut notum est, in fermentationem abeant, hinc supra modum nocere solent iis, in quorum ventriculo acris & in acorem degenerans alimenterum fermentatio viget, ut fit in hypochondriacis & qui sunt alvi adstrictioris, ubi omnia fere ingesta in liquamen acidum & corrosivum convertuntur. Quare illis dulcia nunquam convenire experientia indies comperimus, dum acidum semper ab horum usu in primis viis augetur, interdum non sine cholericæ passionis metu atque periculo. Tum dulcium etiã excessus visceribus non adeo amicus est, unde

de *Celsus Lib. IV. Cap. IX.* omnia dulcia inimica lienosis pronuntiat. Et *Oribasius Lib. IV. Cap. 23.* auctor est: omnia dulcia lienem & jecur obstruere & scirrhum producere. Notum enim ex anatomicis est, quod hæc duo viscera ex innumeris capillaribus vasculis sint constructa, quæ facile a sanguine & sero tenaci & viscido coarctari & obstrui possunt. Jam vero dulcia, ubi in prima regione non mutata, salva sua textura ac substantia sanguinem subeunt, propter lentorem, quo constant, non possunt aliter, quin humores glutinosos & viscidos reddant. Quo magis corpora spongiosa, phlegmatica, atque motu & exercitatione vacua a dulcibus læduntur & ad viscerum infarctus, obstructions & chronicos morbos præparantur. Postremo illud unicum adhuc est memorandum, quod in morbis pectoralibus ex abusu dulcium & eclegmatum, præsertim in phlegmaticis, ventriculi non minus, quam reliquorum viscerum tonus ita laborare possit, ut ex tussi humida & asthma diurno cachexia cum pedum tumore oedematoso, imò ipse hydrops possit produci.

§. XXXII.

Jam tractationis quoque ordo postulat, ut de lacticiis nostram exponamus sententiam, quatenus nempe ad morbos generandos concurrant. Lac alimentorum esse optimum & naturæ amicissimum vel ex eo colligi poterit, quod chylus, qui proxima materia sanguinis est, lac sit & lacte omnis generis animantia juniora, etiam ipsi infantes, quam optime nutriantur & membra teneriora non modo inde nutrimentum, sed & primum robur accipiant. Solo quoque lactis usu corpora firma ac robusta reddi & conservari posse, nonnulli Helvetiæ populi

id suo exemplo nos docent, qui solo lacte vescuntur. At vero cum non omnium corporum sive naturarum eadem sit ratio, neque ventriculus apud omnes eodem modo constitutus, lac vero facile in coagulum caseum abire queat: hinc non omnibus etiam æque utile est. Sic uti vero lac iis, qui nimis fluidos & salios habent humores, macilenti sunt, & vasa aperta habent, motu gaudent & febre carent, amicissimum est: ita omnibus repletis, pituitosis, viscerum obstructioni obnoxiiis, & qui ventriculi sunt imbecillioris & copiosum acidum in eo tovent, inimicissimum est. Et quoniam ex ventriculi vitio, ejusque ab acidis & corruptis humoribus intarctu, facile caput dolet, hinc rectissime Hippocrates *Se& V. aph. 64. lac caput dolentibus & febricitantibus & quibus præcordia murmurant, malum pronuntiat, quocum convenit Orbitalis Lib. IV. Cap. XVIII.* dum ait: *lac in iis, qui frigido sunt ventriculo, acescit, in iis vero, qui calido sunt, in nidorem transit, ex quo fit ut febricitantibus noceat.* Idem *Lib. III. Cap. XXV.* testatur: *lac venas calculo obnoxios ledere & jecur in dissolutis obstruere.* Quare *Actius Lib. II. Cap. XCII.* præclare monet, quod ii, qui lacte uti velint, latas debeant habere venas & apertos viscerum meatus. Nocet vero lactis usus maxime iis, qui calculo tam renum, quam vesicæ laborant, quia caseosa, quam lac continet, materia ad calculi concretionem non parum contribuere videtur. Et quod de lacte dictum est, id quoque intelligi debet de usu ovorum, quæ omnino sanis & robustis, & qui intergrum habent ventriculum, optimum nutrimentum, si foribilia fuerint, præbent. Nocent vero quam maxime corporibus repletis & ubi ventriculus scætet corruptis, viscidis & acidis humoribus, ubi facile in corruptionem & co-

agu-

agulum abeunt, quare febricitantibus & hypochondriacis eorum usus nunquam non malo & detrimento est. Eoque quemadmodum, secundum *Hippocratem*, corpora impura, quo magis nutritiveris, eo magis læseris: ita etiam ventriculum, quo magis nutritiveris, eo magis læseris.

§. XXXIII.

A cibis veniendum ad potum est, isque vel aqua vel cerevisia vel vinum est. Sicut vero & corpora ratione temperamenti, ratione climatis & cœli, quo vivunt, ratione ætatis & dispositionis ad morbos mirum differunt, ita etiam is vel ille potus magis vel minus ipsis conveniens est & corpus mutat in pejus vel deterius. Multum tamen hic facere consuetudinem negari nullo modo potest, utpote quæ, si subita ab uno potu ad alterum fit mutatio, corpori raro tolet esse proficua; Ceterum aqua est convenientissimus omnium animantium potus, cavendum vero, ne dura, tephacea ac gravis in usum trahatur, siquidem hæc & calculorum generationi & viscerum obstructioni multum lenocinatur, eo, quod difficilius progrediatur & facile in angustiis meatibus stagnet. Observatum sapienter quod potus aquæ duræ & asperæ & animantibus & hominibus pernicialis fuerit, de qua militiæ dediti luculentum edere possunt testimonium. Sunt vero maxime duræ aquæ infestæ visceribus inque primis lienoso & vasculoso visceri, in cuius minimis vasculis, ubi hæret & stagnat, quam facile totum viscus in ingentem tumorem attollit. Scrophulas maximæ molis à duris & asperis aquis increbrescere in certis montium tractibus, ubi tales fontes scaturiunt, constans est adsertio. Maxime vero omnium cavendum est a stagnantibus, paludosis, putridis aquis, quæ non modo, exhalatione prava & maligna aerem inquinant,

verum

verum etiam gignendis putridis morbis, ac febribus aptissima sunt.

§. XXXIV.

Ex genere vinorum alia sunt vel dulcia vel acida vel valde spirituosa. Ubi animadvertendum est, quod omnia dulcia plethoram augeant & parciore manu, ubi sanguis est exsuperans, danda sint; spirituosa vero, dum nimium sanguinem & humores commovent, calorem accendunt & bilem acrem copiosam ingenerant progignendis hæmorrhagiis, febribus ardentibus, biliosis, spasmodicis, doloribus, præsertim arthriticis, item convulsionibus idonea sunt. Quæ vero subtile acidum tartareum fovent, ut Rhenana aliaque, morbis ex acido & viscido incrementum dant, unde calculi, podagræ, hysterici & hypochondriaci mali generationem promouent, præsertim si jam fuerit ad hos morbos ingens in corpore dispositio, alias si corpora sunt sana & fluxilia, tum bene transeunt emunctoria, nec facile, nisi excessiva quantitate, nocent, ut potius chronicas, quæ ab intarctu viscerum fiunt, passiones, eorum usus egregie avertat. Quæ vero sulphure vaporoso scatent vina, nervos debilitant, & ad omnes capitis morbos, torporem, somnolentiam, cephalalgiam, hemicraniam, paralyfin, epilepsiam viam præparant.

§. XXXV.

De cerevisiis id tenendum est, quod quæ nimia lupulo infectæ sunt, caput feriant, dulces vero & non fermentatæ tonum relaxando statibus torminibusque intestina distendant. Nimium vero alimentosæ plethoram adferunt, excretionem minuunt & viscerum ac præsertim pulmonum infarctibus favent. At quæ valde sunt

sunt spirituosæ, iis qui ad spasmos, dolores & febres sunt proclives, minus conveniunt.

§. XXXVI.

Illud vero in genere adhuc circa potum monendum est, quod eo frigido nihil ad morbos, eosque celeriter procurandos, sit præsentius, cum primis si corpus sudore diffluat & forti motu incaluerit, nihil enim tam cito abit in sanguinem calidum, quam frigidum humidum, nihil etiam tam subito vascula viscerum obstruere & sanguinem ac serum in motu & circulo sistere idoneum est, quam frigidus potus. Et hinc verissime scribit *Celsus Lib. I. pag. 28. illud nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio sit perniciosissima, atque etiam, cum sudor se remisit, timere fatigatis inutilis est.* Ex potu itaque frigido liberalius in corpus calidum admissio repente ventriculi ac intestinorum funestæ inflammationes & sphacelationes consequuntur, quæ vel cito vel lentiori gradu, nisi mature medicina succurramus, hominem internecioni dant. Historias eorum, qui aquæ frigidæ potu perierunt, legere possumus apud *Marcellum Donatum Hist. mirab. Lib. IV. Cap. VI.* Et certe nihil frequentius in praxi occurrit, quam quod, si primam morbi originem paulo accuratiori cura inquiremus, gravissimæ chronicæ passiones, hæcticæ, phthises, cachexiæ, spasticæ & flatulentæ intestinorum afflictiones, in feminis æque ac in viris, item atrophiciæ ex potu frigido celeriter hausto prognata fuerunt. Quam maxime vero aquæ frigidæ potus femellis est noxius circa mensium negotium, quibus sistendis nihil est aptius, ut perite *Joh. Langius Lib. II. Ep. 51.* monet.

E

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Uti vero corpori calefacto nunquam expedit frigidum potum copia ingerere: ita etiam illud noxium, atque perniale est, si in febribus, aut intermittentibus aut continuis, id fiat. Evenit hac ratione sapissime, ut adsumto copiose potu frigido in intermittentibus hydropes, abscessus & pedum oedematosi tumores inde fiant. In febribus continuis periculum est, ne singultum, vel etiam ventriculi inflammationem aut sphaculationem producat. In quodam Comite, febre continua laborante, teste *Foresto Lib. I. Cap. XV.* copiosus aquæ frigidæ potus graves pectoris convulsiones induxit. Nocet vero frigidus potus porro maximopere senibus & omnibus imbecillis & tenuibus, item crassis & valde obesis corporibus, feminis, puerperis, gravidis, infantibus & qui doloribus ex calculo, colica & podagra laborant, quos affectus semper exacerbant.

§. XXXVIII.

Ultimo loco de abusu spiritus vini & liquorum spirituosorum, qui aquæ vitæ nominantur, quædam dicenda sunt. Quamvis etiam hic consuetudo sit altera natura ac spirituosus potus adfuetis non adeo nocere selesant, sicut in Polonia & Russia incolis cernimus, nihilominus experientia, optimæ veritatis magistra, testimonio, nihil ex nocentibus potibus tantum detrimenti corporibus humanis adfricat, quantum a liberaliori liquorum spirituosorum abusu expectandum est. Quid enim naturæ ac fluiditati chyli & sanguinis ipso spiritu vini est inimicius? eo quod promte ipsis coagulum inducat atque adeo & chyli & sanguinis elaborationem impediatur. Et quando tenacem ac viscidum producit sanguinem,
dum

dum humidum depascitur & ejus solidas partes coagulat, quid ad obstructions & meatus viscerum oclusos adeoq; ad cachexiam, ad phthisin, hydropem, hecticam, atram bilem generandam aptius sit, non invenio? Nocet quoq; in omnibus viscerum & capitis morbis & disponit ad epilepsiam, cephalalgias, convulsiones, tremores. *Hoechstædterus Dec. X. cap. VI.* scribit: *quidam de aqua vite Matthioli copiosius bibit & is paralyticus factus est; alter, simili vitio laborans, apoplecticus, tertius, qui cacochymicus fuit ac podagricus, totius corporis pruritum sentiebat ac lassitudinem, cui interdum, dyssinæa ac tandem mors supervenit.* Quando corpora aperiuntur, quæ continuo spiritu vini usa fuerunt, neglectis carne aliisq; edulis, tunc ventriculus, intestina, omniaq; interiora contracta & rugosa inveniuntur, hepar induratum, pancreas aridum, corpus exsuccum, bilis concreta visitur.

§. XXXIX.

Postremo ex causis non naturalibus, & quæ ad vivendi rationem spectant, maximum momentum in creandis morbis motus & quies, somnus & vigiliæ adferunt. Et sicuti motus atque exercitatio corporis, circulum ac impulsum sanguinis egregie promovet & excretiones, præsertim perspirationem conciliat: ita nimia quies & vita sedentaria ad plethoram, morbos chronicos, viscerumq; obstructions viam parant amplissimam. Nimia vero vigiliæ corpus viribus exhauriunt & capiti maxime nocent. Ex quibus omnibus facile intelligitur, quod varium vitæ genus, quo homines utuntur, multum ad morbos producendos contribuat. Qui vitam sedentariam agunt, ut professores, studiosi, monachi, itemq; sartores, sutores, textores, nec non, qui in aere valde humido

do & vaporibus repleto degunt, ut fullones, olearii, balneatores, piscatores, zythopeptæ, loricæ, ob fibrarum tonum relaxatum, circulum sanguinis tardiolem, transpirationis defectum & feri impuri accumulacionem, ad scabiem, scorbutum, capitis dolores, morbosque putridos, vermes, hæmorrhoidum fluxum præparata habent corpora. Qui vero se fortiter motu exercent, ut cantores, cursores, agricolæ, athletæ, bajuli ad inflammationes, phthisin, hæmoptysin, hæmorrhagias, asthmata sunt proclives. Quicunque aere fruuntur metallicis vaporibus repleto, ut vitriarii, inauratores, specularii, pictores, figuli, stannarii, lapidicidæ, fabri murarii, gypfarii, ob spasmodicam constrictionem nervosarum partium facile in asthma & colicam convulsivam, tabem, contracturam, paralyfin incidunt. Milites ob multas aeris injurias & mutationes tempestatum, quibus expositi sunt, virium prostrationem patiuntur, cutisque tonum adeoque transpirationis negotium plane interrumpunt, unde morbis epidemicis, febribus castrensibus, dysenteris & iis, qui ex transpiratione prohibita & corruptione humorum proficiunt, sunt obvi. Mulieres sedentariæ vitæ addictæ, adfectus circamefenterium spasmodicos sentiunt, eruditi ob nimium laborem & meditationem caput debilitant, hinc si morbos patiuntur, caput imprimis adfligitur.

s. XL.

Ex iis omnibus, quæ hæctenus adduximus, clarissime apparere arbitror non modo aerem, sed & alimenta sanum corporis nostri statum mutandi & morbos varii generis inferendi potentia esse instructa. Quo magis intelligitur, quam necessaria sit rerum naturalium accuratior disciplina cuivis, qui solide in artem operibus se exercere velit. Is enim maximam adhibere debet curam, ut secundum ductum Hippocratis ejus loci, ubi medicinam facit, situm, aeris, aquarum indolem atque naturam & victus ac vivendi rationem probe perscrutetur, siquidem hac ratione non modo cognoscet, ad quos peculiare morbos certæ regionis inclinent, quo de argumento nobili nuper dissertationem conscripsimus; sed & medendi rationem certe multis locis peculiarem, nec non fundamentum corpora a morbis præservandi inde trahet ac desumet quam felicissime. Apparet quoque ex hisce, quam male hi doctores sacris medicinæ initiandis constulant, qui solidam rerum naturalium scientiam nullius usus ac fructus esse in medicina, sine ulla ratione adseverant.

FINIS,

ULB Halle
005 315 875

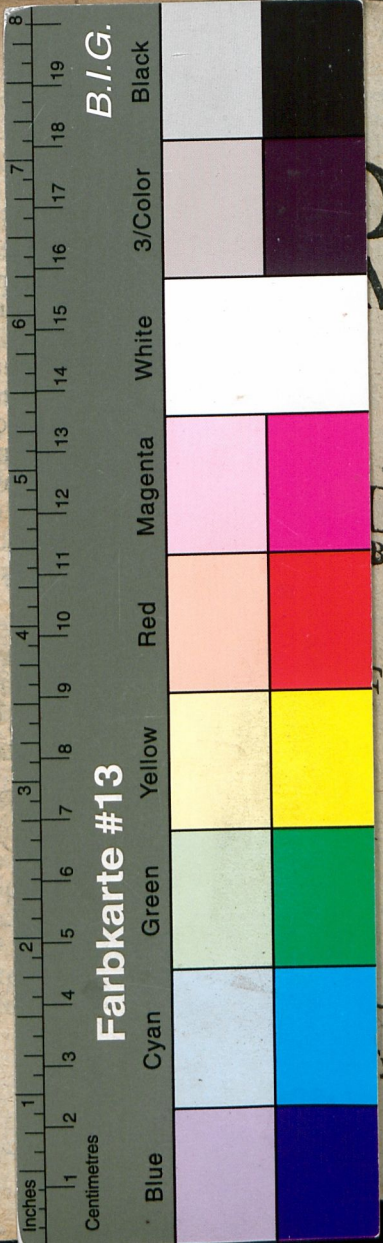
3

V718

21.
Q. D. B. V. 1715 G. 8
DE

DIÆTÆ VITIO
MULTORUM MOR-
BORUM CAUSA,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
BORVSSIÆ PRINCIPE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, RELIQUA,

PRÆSIDE
FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU
publice disputabit
CHRISTOPHORUS Siebiger/
Alted. Misn. Med. Practicus,

ad diem Septembris MDCCXV.
H. L. Q. C.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

